

F O A I E

пентрѣ

МИШТЕ, ИИМЪ ШИ ЛИТЕРАТУРЪ.

№. 35.

Luni 31. August,

1842.

ЪРСЪЛ ЛА ПРИСЕЧІ.

Ла о адецире. фъкътъ дѣпъ деџі
Че довітачеле повѣдзеск дін веці,
Пе зрс л'аѣ фост алес назір песте присечі.
Де ші с'ар фі пѣтѣт зп алт, орі каре фіе,
Съ пріндѣ о аша кам гре дрегѣторіе;
Къчї зрсѣл дакъ дѣ де міере,
Апої се-пкѣркъ-п сокотеле.
Дар нась тѣ де чере
Ла фіаре рѣндѣеле.
Орї чіне аѣ доріг се дитре п аша пост,
Невреднїк, дефѣлмат де кѣтрѣ тоді аѣ фост.
Ші пар-къ днадіне
Асѣпра зрсѣлї мажорїѣа с'аѣ стріпс.
Тоді л'аѣ херетіскт,
Іар ел аѣ тѣлѣтїт,
Ба дпкъ ла чеї тарї ші лавеле аѣ ліне.
Дар рѣл дп присечі кѣрѣнд с'аѣ десвѣлїт:
Къчї зрсѣл кѣт аѣ мерс ла такт, с'аѣ апѣкат
Де кѣрѣџїт, де рѣтезат,
Ші дрепт, орі каре стѣп дп лавѣ-ї аѣ дитрат
Л'аѣ скос де тот кѣрат,
Іар міере ла вѣрлог мерѣеа неконтепїт;
Пѣр че ла сват с'аѣ дат де шіре
Ші с'аѣ орѣндѣїт
Ла фаѣа локѣлї не форте деслошїре.
Аѣ мерс, аѣ черчетат, аѣ скріс, аѣ лѣтѣрїт,
Дар міере п'аѣ дпапоїт;
Іар зрсѣл де не лок
С'аѣ ші трїїмес сѣргѣп не іарпѣ ла вѣрлог.
Ел дп сіпѣрѣтате
Дшї сѣѣ лавеле тѣлт пліне де пѣкате,

Ші ка зп кѣлѣторїѣ пе таре
Адеаптѣ вѣлѣл чел де кале.

Нїчї пѣ маї зїк нїмїкѣт:
Де зршї мї-ї таре фрікѣ. А. Донїчї.

ЧЕ СЪ ФІЕ КЪ РОМѢНІИ?

(Ърмаре)

Ар фі адепнат чїнева, ка тоате аче-
стеѣ деслѣшїрї, саѣ ші черте історїче ші
філологїче съ деа тѣкар челор де акасѣ
прїмеж а черчета пе Ромѣнѣл маї де а-
проане, а пѣрѣсі тѣлтеле іпотесѣрї сечї
ші де о парте ші де алта, а рекѣноаѣе
дп Ромѣн ачеѣа че аѣ фост ел, адекъ
трекѣтѣл лѣї, а пѣтрѣнде ітересѣл патріеї
чел де акѣт, чел адеѣвѣрат ші аї прегѣтї
вїторїѣл кѣ дпцелепчѣне. Дар пѣ: о тѣл-
џїне дін трѣншїї кѣпѣт Ромѣнїлор тот
пе стрѣпа чеа веке ші сілїндѣ-се аї коаѣе
де венетїчї, стаѣ кѣнд де кѣнд съ арте
калеа афарѣ дін патріе ла атѣтеа сѣте де
мїї, фѣрѣ карї Трансїлѣанїа нїчї зп мїпѣт
п'ар пѣтеа фї. — Спре о маї де апроане
конвїндере лѣсаѣї съ зрмеѣе ачї артеме,
кѣ каре де тѣлте орї пѣмїта рѣгѣмїнте
дела 1791 фѣ бѣтѣтѣ ші скѣрѣтѣнатѣ, ші

ачеаста дін ачае прічїнъ, къ авем дестълъ прічїнъ а креде, кѣмкъ критика че се фаче азї ла черерїле дін веакъл трекѣт а ле ромѣнїтеї, есте пе тѣкѣте дндрептатъ шї асѣпра черерїї епископїлор ромѣнїцї ацперїлѣт ла діета дін анѣл ачеста 1842 иентрѣ партеа націеї ромѣнїцї лѣкѣїтоаре дн пѣтѣлїтѣл крїеск (де пѣ шї асѣпра черерїї дін 1834?). Рефрѣндереа кѣм се пѣтѣдѣе історїкѣ дндрептатъ асѣпра черерїї націеї ромѣнїцї, аша кѣм о ведем пе ачееаш пѣлїкатъ дн Нрїї сѣс днсемпаді а Фолїор петдѣщї дін Брашов, се спѣне кѣ адевѣрат, кѣ ар фї скоастъ дін архївѣл націонал сѣсеск сѣнт Nr. 27. 1792; vede дн сѣ орї шї чїне кѣрат, кѣмкъ репѣлїкареа еї дн зїлеле поастре тревѣїе сѣ аїкѣ, ба днтрѣ адевѣр шї аре зп скоп маї деапроане. — Дечї, партеа контраїе се днїаптѣ шї ісвѣдѣе:

1. Векїтеа Ромѣнїлор дн Трансїлванїа прекѣт шї романїтатеа лор, зїкѣнд: Ромѣнїї воїнд а шї арѣта векїтеа шї романїтатеа лор, аѣ скѣлчїат пе історїчїї чеї векї скоцѣнд дін еї ачееа че пѣ ера; иентрѣ-кѣ, де шї есте адевѣрат, кѣ днпѣратѣл Траїан кам пела анѣл 105 префѣкѣнд Дачїа дн провінціе романѣт, прекѣт тѣртѣрїсеїе історїкѣл Езтропїе, аѣ адѣс пенѣтѣрате тѣлдімї де колонїї дін тот кѣпрїесѣл roman снре а днлѣкѣї ачеастѣ деарѣ дешертатѣ де лѣкѣїторї: тотѣш Ромѣнїї пѣ пот фї репѣлїцїеле ачелор колонїї romane, дін прїчїнъ кѣ днпѣратѣл Аврелїан пе ла анѣл 274 дѣпѣ Хс. вѣлѣнд, кѣмкъ пѣ маї поате апѣра Дачїа де пѣвѣлїрїле Готїлор, аѣ скос днпѣрѣнса пѣлїкѣї арміїле, чї шї не лѣкѣїторїї карїї ера сѣлѣшї romanї,

— шї іаѣ трекѣт дн Мїсіа, (адекѣ дн Бѣлгарїа де асѣзї). Дечї де аѣ шї рѣ-мас о пѣдїнъ парте дін колонїїле romane дн Трансїлванїа маї вѣртос пїнтре тѣлді, ачесте рѣтѣлїїде пѣѣ пѣтѣт форма вреѣн стат. Дін времїле ачестеа, адекѣ дела анѣл 274 пѣ се маї фаче пїчї о поменїре а Романїлор дн Дачїа пѣпѣ дн времїле прївїлеціѣлї Andrean пе ла 1224; иентрѣ-кѣ зїк дѣлїшїї, тоате ачелеа каре ле пове-стѣе Anonymus Belae regis Notarius (зп епископ romano-католик дін Трансїлванїа анѣме Павел), деснре бѣтѣлїа Ромѣнїлор кѣ Ынгѣрїї ла рѣл Алтанн, деснре кѣдереа прїндѣлї ромѣнїеск Целоѣ шї деснре днпѣчѣїреа шї дареа де тѣлпѣ, сѣлнт пѣ-маї фавѣле шї іскодїрї, пе каре потарїл леаѣ кѣлес дін кѣлїтечеле понорѣлї, прїа зрмаре пѣ доведеск нїмїк, шї аша пе ла веакъл ал 9леа дн Трансїлванїа Ромѣнїї пѣ фѣчеа пїчї зп стат, чї ачещї Ромѣнїї, карїї се афѣл асѣзї дн Трансїлванїа, с'аѣ стрѣкѣрат дела 1100 де песте дѣпѣре дн-коаче шї пѣмаї пе рѣнд.

Ачестеа сѣлнт довезіле дн контра векїтеї Ромѣнїлор дн Дачїа, кѣм шї а романїтѣдїї лор. Фоарте слабе! Днтр'ачееа тотѣш ачї се поате днтреба пе дрепѣл, оаре Ромѣнїї пот адѣче контра-довезі маї сѣ-пѣтоасе. Еѣ дін партеїмї прекѣт аша де-їарат дн тѣлте рѣндѣрї, зїк шї акѣта, кѣмкъ Ромѣнїлор фѣрѣ асе маї черта деснре орїціна лор дн сѣш, дн лок де тоате довезіле леар фї дестѣл а респѣнде пѣмаї атѣта: Іатѣ-пе маї вїне де чїнчї мїліоане Ромѣнїї дн Цѣрїле Дачїеї векї, адекѣ дн Трансїлванїа, Цара ромѣнїеаскѣ, Молдавїа, Бесарабїа, Бѣковїна, Марамѣрѣш, Бѣлат шї дн чееалатѣ парте а Ынгарїеї пѣлѣ

кѣтръ тѣса; іатъ дѣн ачеціі Ротѣніі маі
vine de un milion ши доаѣсѣте ши пѣмаі
дн Трансилваніа, дѣн каріі пе пѣмѣнтѣл
крѣеск се афѣл ашезаці кѣ лѣкашеле
лор 198,048 Ротѣніі лѣкѣиторі дѣнпрезѣпъ кѣ
167,147 Сасі, каре ачесте датѣрї дѣн зрѣпъ
ле авем дѣпъ кѣт с'аѣ пѣблїкат ла апл
1838 дн жѣрналѣл зпгзреск дела Клѣж,
іар дн комїтатѣрї пропорціа Ротѣнілор
кѣтръ повїлі есте маі пѣлт ка 20: 1.
Тоці ачеціа дѣшї аѣ о лїтѣмъ маі рома-
нїкѣ декѣт кїар ши чеа італїанъ. Іатъ
дѣнтр'ачеа ши дѣнколо песте дѣпѣре пе
чеїмалдї Ротѣніі (Дїндарї пореклїдї), іатъ
ши алдї дн пѣнтеле Нїндѣл петрекѣторі
аколо дела челе дїнтѣїѣ веакѣрї дѣпъ Хс.
ши пѣпъ асѣзї. Даѣкъ ачеї Ротѣніі дѣн
Трансилваніа аѣ венїт аїчі пела веакѣл ал
12леа ши ал 13леа, спѣнеці-пе, че полїтїкѣ
непорочїтѣ ши оарѣ зрмарѣ стрѣвѣнїї
пацілор че се зїк кѣ ера домініоаре пе
ачелеа времї дн ачеастѣ Царѣ, сѣферїнд
аїчі пе о алтѣ паціе венїтѣ дн пѣтѣр маі
таре декѣт еле дѣсѣн? Ынде аѣ фост
мїптеа пацілор атѣпчі, кѣнд сѣферїрѣ а
се повїліта атѣціа Ротѣніі, дѣкѣт пе-
мешїтеа ачестеї Цѣрї дн зїоа де асѣзї
есте маі пѣлт де жѣтѣтате де сѣпѣе ши
вїдѣ ротѣнеаскѣ? Че секрете де стат
ера ачестеа? Че скоп авеа паціле, а але-
це дѣн пѣсторїї де вїте ши дѣн ровїї лор
кѣт зїчеці, атѣта латѣрѣ де аїстократїе?
Допплор, саѣ кѣ Двоастѣрѣ продѣчедї
датѣрї історїче дн прївїнда Ротѣнілор
преа несїгѣре, саѣ кѣ патѣра ши інтересе-
ле оменедї н'аѣ фост пѣрѣреа тот аче-
леаш пе каре ле кѣпоаще псіхологѣл ши
пѣдїтѣл дн зїоа де асѣзї. — Дѣнтр'ачеа
спре а фаче дестѣл ши кѣрїосїтѣції ши ін-

тересѣлї ачелора, карїї н'аѣ авѣт пѣпъ а-
кѣта воїе саѣ прїлеж а іспїті маі де а-
проапе оріціна Ротѣнілор, даці сѣ маі
рекапїтѣлѣм докѣментеле історїче векі, пе
каре дела 1812 ам тревѣї сѣ ле кѣпоащем
кѣ тоці маі вїнїшор.

Контрарїї Ротѣнілор дѣпѣреск, кѣм-
кѣ ачеціа ворѣнд пентѣрѣ векітеа ши ро-
манїтатеа са, скѣлчіе пе історїції векі,
скодїнд алт дѣделес дѣн трѣншїї. Карїї
сѣлт ачеї скрїїторї че аратѣ тречереа Ро-
манїлор дѣн Дачїа песте дѣпѣре? Ачеїа
сѣлт треї. Чел дїнтѣїѣ есте Флавїѣс,
Вопїскѣс, кареле пе времеа дѣпѣратѣ-
лїї Константіе (кам пе ла а. 340 d. Хс.)
аѣ скрїе історїа дѣпѣратѣлїї Аврелїан;
чеїмалдї дої сѣлт Sextus Rufus ши Eutro-
pius, карїї аѣ скрїе маі тот пе о време,
адеѣк сѣлт дѣпѣрації Валент ши Вален-
тинїан, прїп зрмаре маі тѣрзїї декѣт чел
дїнтѣїѣ. Локѣл кѣ каре Вопїскѣс вреа сѣ
арате тречереа Ротѣнілор дѣн Дачїа пе-
сте дѣпѣре дн Місіа, сѣпъ ротѣнеце а-
ша: Вѣзѣнд (Аврелїан) Іллірїкѣл прѣдат
ши Місіа перѣѣтѣ, провїндїа де песте дѣ-
пѣре Дачїа, органїзатѣ де Траїан рїдїѣнд
оцірїле ши провїнціалїї аѣ лѣсаг'о, десѣ-
дѣждѣнд а о маї пѣтеа дїнеа; ши пе по-
оарѣле скоасе де аколо леаѣ ашезат дн
Місіа ши аѣ кіемато Дачїа са, каре акѣта
деспарте челе доаѣ Місії.*). Ачеастѣ аде-

*) Cum vastatum Illyricum ac Moesiam deper-
ditam videret, provinciam trans Danubium Da-
ciam a Traiano constitutam sublato exercitu et
provincialibus reliquit, desperans eam posse
retineri; abductosque ex ea populos in Moe-
siam collocavit, appellavitque suam Daciam,
quae nunc duas Moesias dividit. Flavius Vo-
piscus in Aureliano Cap. 39.

верингъ датъ де Вопискъс нѣмаі кѣ врео
60 саѣ 70 ані дѣпъ Аврелиан, спрѣжонітъ
ші де алді доі скрѣиторі маі тѣрзіі зрмаші
аі сѣі, че ѣ дрепт, дакъ нѣ с'ар доведі а
фі фалче, еа ар пѣтеа фі чеваш кам ас-
прѣтоаре де векімеа ші романитатеа Ро-
мѣнілор. Лѣкрѣл дѣсѣ есте кѣ тотѣл алт-
фелѣв. Ачел Вопискъс, каре аѣ скрѣіе віаца
лѣі Аврелиан, аѣ фост зп ом фѣрѣ кара-
ктер, зп мѣнчѣнос, лѣнгзшѣиторѣі не ла чеі
марі дѣн акѣрор месе тѣзіа, прекѣм ел
дѣсѣш се скѣпѣ де тѣртѣрѣсі тоате аче-
стеа маі не ларѣ аѣмѣт ла кап 1 ші ал
доілеа дѣн Аврелиан, зндѣ омѣл спѣне, кѣм
префектѣл Ромѣі Івнѣс Тѣверіанѣс, каре
се тѣрѣеа дѣн фаміліа лѣі Аврелиан, лѣжн-
дѣ'л (не Вопискъс) лѣнгѣ сіне дѣн тѣрѣс-
рѣ, дѣл пофті ка сѣ скрѣіе історіа нѣмѣтѣ-
лѣі дѣмпѣрат, ла каре Вопискъс фѣгѣдѣн-
дѣ-се дѣ рефлектѣ нѣмаі атѣта, кѣ нѣчі зп
історік нѣаѣ фост, каре сѣ нѣ фіе мѣндѣт
кѣте чева, нѣmind кѣар ші не Лѣвізѣс, Сал-
лѣстѣс, Тачѣтѣс ші Трѣгѣс, — атѣнчѣ Тѣ-
веріанѣс дѣ зісе: Скрѣіе кѣм дѣдѣ плаче:
сігѣр; че веі вреа, зі: содѣ ла мѣнчѣні веі
авеа шчл.*) Ачела каре с'ар дѣдоі де чѣ-
тателе поастре, кѣте орѣціналѣл дѣсѣш.
Іатѣ че ом аѣ скрѣіе пѣнтѣрѣ тѣчереа Ро-
манѣлор дѣн Дачѣа. Дѣн ачеста се маі а-
дѣпарѣ ші чеілалді доі, Рѣфѣс ші Езтѣро-
нѣс, прѣн зрмаре нѣчі еі нѣ не пот адѣче
датѣрѣ маі адевѣрате дѣкѣт чел дѣнтѣіѣ.
Дар веді дѣтреѣа: Че прѣчѣнѣ нѣтеа аѣеа
Вопискъс, ка сѣ мѣндѣ, кѣмкѣ Аврелиан

аѣ скос не колонііле романе дѣн Дачѣа ші
леаѣ трекут дѣ Мѣсіа? Іатѣ че. Оареш-
каре стрѣтѣтаре нѣмаі де оѣцірѣ воіа сѣ
факѣ маі нѣнѣте Адѣріан дѣмпѣратѣл; дѣ-
сѣ не ачеста прекѣм тѣртѣрѣсеѣе Езтѣро-
нѣе ла картеа 8, дѣл аѣвѣтѣрѣ прѣетѣніі де-
ла аша фантѣ, ка нѣ прѣн асѣфелѣіс де зр-
маре сѣ ласе не колонііле романе прадѣ
варварѣлор, пѣвѣлѣиторѣі асѣпра Дачѣеі ші
аша сѣ'шѣ пѣтезе нѣтеле ші слаѣа са.
Дакъ Аврелиан зрма а фаче ачѣеа че нѣаѣ
фѣкѣт Адѣріан, аѣ нѣ ера пѣнтѣрѣ дѣнѣсѣл
нѣчѣнѣстеа ші пата кѣ атѣт маі маре, кѣ
кѣт дела Адѣріан ші пѣпѣ ла ел поѣѣла-
діа дѣн колоніі се тѣлѣсіе фѣарте, атѣт
прѣн ѣеперадѣі, кѣт ші прѣн поаѣле коло-
нѣзѣдѣі че с'аѣ маі фѣкѣт ші де кѣтѣрѣ
алді дѣмпѣрадѣі дѣпѣ Траіан, прекѣм аде-
верѣазѣ історіа? Де ачѣ се веде кѣрат, кѣ
Вопискъс, ка зпѣл каре се сѣтѣра дѣн маса
лѣі Тѣверіанѣс а рѣденѣеі лѣі Аврелиан, а-
веа прѣчѣнѣ а пѣскочі, кѣмкѣ Аврелиан
нѣаѣ скос нѣмаі оѣцірѣле дѣн Дачѣа, чѣ ші
не лѣкѣиторѣіі романѣі, ка сѣ нѣі ласе дѣн
тѣжнѣле варварѣлор — ші апоі де
алтѣ парте кѣар Вопискъс зітѣ че аѣ зіс,
кѣмкѣ Мѣсіа зндѣ ера сѣ се треакѣ коло-
нѣіле, ера кѣ тотѣл прѣдатѣ тот де вар-
варѣі, прѣн зрмаре тѣлѣт маі несігѣрѣ де
кѣт Дачѣа чеа тѣпѣтоасѣ дѣтѣтоаре де
скѣтѣнде вѣне. Дѣнѣ дар нѣ есте мѣраре,
дакъ ші Gerardus Joannes Vossius, коп-
вінѣ ші дѣн алте скрѣіерѣ фалче але лѣі Во-
пискъс дѣл дѣ де омѣл чел маі мѣнчѣнос*).

*) Scribe, inquit ut libet: secturus; quod velis, dicas: habiturus mendaciorum comites, quos historiae eloquentiae miramur auctores. Vo-
piscus Cap. 2 in Aureliano.

*) Ex his cognoscere est, ut Vopiscus magnis
follibus propudiosa fuerit mendacia spiraturus,
si scripsisset vitam Apollonii etc. T. J. Vos-
sius L. 2 de Historicis latinis.

Атѣа кѣте саѣ зѣс пѣпѣ акѣта, ар фѣ де ажѣс чел пѣцѣн а траѣе ла чел маѣ грѣз препѣс (suspicio) ѣзвѣреа де адеврѣ а ачелор треѣ ѣсторѣчѣ скрѣиторѣ, карѣ дѣ прѣтѣтарѣ зѣпѣ дела алѣтѣ трѣчереа Ротанѣлор дѣн Дачѣа дѣн Месѣа шѣ кѣ ачеа-ста ачеа дѣтѣмпларе саѣ маѣ вѣне пѣтаѣ жѣтѣтате де дѣтѣмпларе а о дѣтѣтѣка кѣ фѣрескѣл кѣрс ал лѣкрѣрѣлор, кѣткѣ адекѣ не лѣпѣтѣ че пѣ есте довадѣ вреднѣкѣ де бредѣндѣ пѣптрѣ трѣчереа ачеа-ста, апоѣ Аврѣлиан пѣ времѣле салѣ пѣчѣ кѣ пѣтеа реалѣза зѣн асѣменеа план кѣ Дачѣа, дѣн прѣчѣнѣ кѣ прѣкѣтѣ ѣарѣш ѣсторѣа доведѣде, ачеа-ш де маѣ пайнте се афла стѣпѣлѣнѣтѣ де Готѣ, карѣ ка пѣнде рѣсвоѣнѣчѣ вѣрѣзѣ пѣ пѣтеа сѣферѣ, ка токѣта ѣкономѣ шѣ темерѣѣ карѣ дѣ хрѣпѣа не еѣ, сѣ пѣрѣсеаскѣ ачѣсте Цѣрѣ. Кѣ тоате ачѣстеа поѣ ам авеа кѣтѣн а-не дѣтѣнде шѣ не де алѣтѣ парте шѣ а арѣта дѣпѣ алѣдѣ крѣтѣчѣ зѣпѣ дѣн времѣле поастрѣ, кѣткѣ Воѣскѣс де шѣ ѣнтересат, тотѣш пѣчѣ ел дѣсѣш пѣаѣ скрѣс, кѣ Аврѣлиан аѣ скос шѣ не лѣкѣиторѣ дѣн Дачѣа, чѣ ел аѣ зѣс: *Sublato exercitu provincialibus reliquit etc.*, адекѣ, скосѣнд (Аврѣлиан) оѣцѣрѣле, аѣ лѣсато лѣкѣиторѣлор (Цара). Ачѣла карѣ кѣвоаѣше лѣтѣва латѣнѣ, ва прѣчѣне дѣнатѣ, кѣ скосѣнд пѣртѣчѣка ет дѣн ачѣл текѣт ал лѣ Воѣскѣс, дѣделесѣл кѣвѣнтѣлор лѣ есте пѣтаѣ ачѣла, кѣ Аврѣлиан аѣ скос дѣн Дачѣа пѣтаѣ оѣцѣрѣле, ѣар Цара аѣ рѣтѣас лѣкѣѣтѣ шѣ не кѣт се пѣтеа апѣратѣ де колонѣцѣѣ рѣманѣ аѣнезаѣѣ аколѣ дела 105 дѣпѣ Хс. Аша аѣ четѣт кѣвѣнтѣле лѣ Воѣскѣс шѣ Лаврѣнтѣ Тѣпелѣтѣн Трансѣлѣванѣл, дѣпѣ че ѣсвоарѣ орѣ еѣдѣцѣѣ, пѣ се цѣе, аде-

кѣ фѣрѣ пѣртѣчѣка ет. *) Арѣтѣ ѣарѣш зѣпѣ, кѣ текѣтѣл лѣ Воѣскѣс лѣ ар фѣ коррѣпѣт Paulus Diaconus адѣлогѣнд пѣртѣчѣка ет (шѣ), дѣкѣт дѣн зѣпѣле манѣскрѣсе веѣѣ ачѣа пѣртѣчѣкѣ пѣчѣ декѣт пѣ сѣаѣ афлат. — Кѣ тоате ачѣстеа пѣ се поате тѣгѣдѣѣ, кѣ пѣ-вѣлѣнд барѣварѣ шѣ апѣтѣт Готѣѣ дѣн Дачѣа шѣ армѣле рѣманѣ сѣлѣте фѣнд а се рѣтраѣе, кѣ ачѣлеаш сѣаѣ рѣдѣкат шѣ о парте а фрѣп-ташѣлор дѣн колонѣѣ, адекѣ дрегѣторѣѣ пѣ-вѣлѣчѣ кѣ дѣкастерѣле шѣ кѣ архѣвелѣ шѣ магнаѣцѣѣ, дѣнокѣта прѣкѣтѣ сѣаѣ фѣкѣт ачѣ-ста де атѣтеа орѣ дѣн Цѣрѣле поастрѣ маѣ де кѣрѣнд дѣн фѣга де Тѣрѣчѣ шѣ де Тѣтарѣ; фѣцеа карѣ авеа о ѣерде тѣлѣт, ѣар алѣдѣѣ-ста не лѣк саѣ се рѣтрѣѣеа ла тѣпѣцѣѣ.

Кѣлоаѣеле ачѣстеѣ Фѣѣ пѣ сѣфере о дѣсѣртаѣѣ аша лѣзѣгѣ, карѣ сѣ се асѣмѣне зѣпѣ кѣрѣцѣѣ; дѣн прѣчѣна ачѣста, де шѣ кред, кѣ тѣлѣцѣ се вор афла дѣнтрѣ четѣиторѣ, карѣ вор прѣтѣнде, ка дела Аврѣлиан дѣнокѣче дѣкѣ сѣ маѣ дѣдѣчем ѣсторѣа шѣ пѣсѣрѣле Рѣманѣлор дѣн Дачѣа сѣпѣт барѣварѣ пѣпѣ тѣ-жар ла вреѣеа венѣрѣѣ Маѣгарѣлор, сѣ арѣ-тѣт шѣ аѣчѣ, кѣ колонѣѣ рѣманѣ сѣаѣ афлат пѣсте тоате веакѣрѣле дѣн Дачѣа шѣ апѣтѣт дѣн Трансѣлѣванѣа, тотѣш сѣпѣт сѣлѣт а прѣ-скѣрта шѣ а рѣга не четѣиторѣ, ка спре а се ѣопѣвѣнѣе шѣ деопре ачѣста маѣ вѣне, сѣ пѣшѣ прѣѣете а лѣа дѣн тѣпѣт чѣваш маѣ дес атѣт ѣсторѣа цѣрѣнѣгѣлѣ Маѣор, кѣт шѣ тоате скрѣерѣле зѣнате дѣн матерѣа ачѣста дѣпѣ дѣлѣса. Дѣнтрѣачѣеа тотѣш доаѣ обѣ-кѣцѣѣ але контрарѣѣлор пѣ ле почѣз трѣче кѣ ведеѣеа. Еѣ адекѣ зѣк: а) Орѣ шѣ кѣт, Ро-

*) Laurentius Toppeltinus, Origines et occasus Transilyanorum Cap. 6.

мѣни де астьзи сѣнт пѣмаї Дачї romanizaці; шї фїндкѣ Дачїї п'аѣ фост алтчеваш декѣт Славї, аша дар Ротѣниї сѣнт Славї romanizaці. в) De ар фї шї рѣмас пѣцині Romanї дн Дачїа, пе ачеїа іаѣ стїнс барбарїї, Готїї, Хѣнїї ш. а. де пе фада пѣтѣн. тѣлѣ. Ної ачї дн лок де рѣспѣнс, деокат. датѣ вѣ пофтім: а) сѣ пе арѣтаці врео падіе дн тот пѣтѣнтѣл, каре сѣ шї фїе пердѣт націоналітатеа дн време пѣмаї ка де 170 ані, адекѣ дн времеа кѣтѣ зїчеці Двоастрѣ, кѣ аѣ петрекѣт колонїле romane дн Дачїа; кѣчї адекѣ, дакѣ лімба ачеаста ротѣнеаскѣ де астьзи ар фї пѣмаї дачїкѣ romanizaці, атѣпчї ар зрѣма пегрешїт, ка romanizaціа сѣ се фїе фѣкѣт пѣмаї дн времеа сѣс арѣтатѣ, каре есте лѣкрѣ кѣ тотѣл фѣрѣ пѣтїндѣ. Ачеаста пої кѣ атѣт маї вѣртос дндрѣспїм а о зїче, кѣ кѣт шїм преа вїне, кѣткѣ тоатѣ стрѣкѣтера чеа дн лонтрѣ а лімбей ротѣнеції, тоате формуле шї тоате ворвеле челе неапѣрат тревїнчоасе дн віадѣ сѣнт romanїче. Ачеа гѣчїтѣрѣ а Двоастрѣ, кѣ Дачїї ар фї фост Славї, ка зна че нїчї адаоце нїчї іа чева дела аргѣментѣл пострѣ, о тречет астьдатѣ кѣ ведереа, кѣ атѣта маї вѣртос, кѣ кѣт пої дн прївїнда ачеаста кредет алтѣелїѣ, кѣткѣ адекѣ Дачїї аѣ фост де неатѣл чел маре Келтїк, че сѣ аѣ фост лѣціт кѣ тѣлѣ днпайнте де Хс. дн партеа чеа маї маре аЕвропеї. в) Кѣткѣ Romanїї рѣташї дн Дачїа ар фї фост стїнїтї де кѣтрѣ націїле барбаре, пѣ пѣтем креде, рѣзїмаці пѣмаї пе сїмплѣл темеїѣ, чѣл маї поменїрѣм одатѣ кѣткѣ: іагѣ о націе пѣтѣроасѣ лѣцітѣ прїп тоатѣ Дачїа веке, лѣкѣїтоаре шї дн Дачїа абрелїанѣт песте дѣпѣре, ворвїтоаре де ачееаш лімбѣ романѣ (че е дрепт, попѣларѣ, іар пѣ чеа

din кѣрдї, кѣт есте ачеаста спр. п. шї ла semїnціїле цертане) шї каре пе сїне се пѣтеще ротѣнѣ; іагѣ Цѣрї мѣптоасе скѣїтоаре маї тѣлѣт декѣт орї каре четѣці zїdїte де тѣнѣт оменеаскѣ. Дар сѣ вѣ репѣтоарчет обїекціа: Спѣнеді-пе кѣт пѣ сѣ аѣ стїнс ачеле треї мїї де Шнї, дн карїї Двоастрѣ зїчеці, кѣ сѣ аѣ прѣсїт націа сѣкѣїаскѣ де астьзи? Кѣт п'аѣ перїт ачеї пѣцині Romanї, карїї рѣмасерѣ стрїмтораци мїї ісолаці дн мѣнтеле Пїндѣл пѣпѣ астьзи? Кѣт пѣ сѣ аѣ стїнс Валесїї дн Англіа шчл.? Веzi аша шї днсѣтїт маї знор аѣ пѣтѣт трѣї колонїле romane дн Дачїа. Історїчїї мѣртѣресек, кѣткѣ Траїан аѣ дѣс пепѣтѣрате колонїї спре а лѣкра пѣтѣнтѣл шї а лѣкѣї орашеле дн ачеа деарѣ дешѣртатѣ де лѣкѣїторї, кѣт зїче шїЕвропеї ла Кан. 3. Веї днтрева, де знде атѣтеа колонїї? Де аколо де знде трїмїт спре пїлѣѣ шї Енглеzїї атѣтеа мїї де оаменї пе тот аплѣ дн Амерїка, Австралїа шї Асїа, орї кѣ се дѣк еї шї петрїмїшї. Ачї се кѣвїне а шї, кѣ Італїа шї пе времїле лѣї Траїан авеа о пепѣтѣрїнїтѣ прїсосїнѣ де лѣкѣїторї, днкѣт де шї Егїптѣл, Сїчіліа шї алте Цѣрї преа родїтоаре тревїїа сѣ шї вѣлнѣт продѣктеле сале пѣмаї ла Рома шї дн Італїа, каре днсаш есте родїтоаре шї богатѣ дела патѣрѣ, тотѣн дѣпѣче астѣелїѣ де кѣтплїт врескѣсе пѣтѣрѣл лѣкѣїторїлор еї, пѣ е тїраре, кѣ мїї де мїї оаменї де тоатѣ пласа дшї кѣтѣ патрїї ноаѣ дн Цѣрї шї дїпѣтѣрї стрїїне. Се адаогѣ ла ачеаста, кѣ romanus ubicun-que vincit ibi habitat, адекѣ Romanѣ орї знде днвїнѣ, аколо лѣкѣїенѣ, зїчеа Сепека. Сїнгѣр четатеа Рома пе времеа лѣї Аврелїан, кѣнд пѣтѣрѣл лѣкѣїторїлор дн тѣлѣт ерїчїнї, іар маї вѣртос прїп кѣтплїтеле

рѣсвоаіе чівіле скъзъсе, тотъш пѣтѣра ла треі міліоане, о імпонълаціе че азі ар фаче зп рігат. Іатъ dar de unde атътеа волоніі romane!

Съ веніт ла історіа інтрѣріі Магіарі-лор дн Трансілваніа ші ла бѣтъліа лор къ Ромѣніі. Двоастрѣ зічеді, къ повестіреа „Непѣмітълзі“ дін времеа лзі Бела есте дешартъ де тот адевѣръл, ва зічеді маі тълт: кѣткъ Магіаріі дн Трансілваніа п'аѣ стѣпѣніт дела веакъл ал 9леа, дін времеа лзі Тѣхѣтѣм, чі пѣмаі дін времеа лзі Ст. Стефан краівлзі Ънгаріеі, адекъ дела анъл 1000 днкоаче. Біне, фіе аша кѣт зічеді Двоастрѣ, къ Магіаріі аічі дн Трансілваніа п'аѣ стѣпѣніт ші къ Непѣмітѣла аѣ скріе пімікѣрі; къ ачеаста днсъ векітеа Ромѣнілор дн Цара ачеаста тот нѣ е адѣсъ ла пічі о вѣрѣіалъ. Двоастрѣ днсъ вѣ лзарѣді маі де кѣрѣнд дѣпъ Сълдер ші днтѣрічі нѣ щіт пе че темеірї рѣзімаціі, къ Ромѣніі дн Трансілваніа с'аѣ стрѣкѣрат пѣмаі пѣла веакъл ал 12леа ші ал 13леа де песте дѣпѣре пе рѣнд. Ноі дін протівѣ сѣнтет дн старе а доведі кѣрат, къ токма пе ачелеа времі с'аѣ фѣкѣт о таре еміграціе дін Трансілваніа песте Карпаці. Радъл Негрѣ Водѣ трекѣ пѣла 1215 (нѣ ла 1296) дін нѣтѣнѣтъл Фьгѣрашѣлзі ші а Омлашѣлзі дн Цара ромѣнеаскъ къ аша тѣлдіме де Ромѣні, днкът фѣ дн старе а organiza зп стат поѣ, прекѣт ачеаста с'аѣ доведіт къ дѣкѣменте вредніче де тоатъ вредіица*). Кѣ тоате

ачестеа нѣ врем поі а тѣгѣдзі, къ дн ачелеа веакѣрі нѣ с'аѣ стрѣкѣрат кѣтѣ одатъ Ромѣні ші де дінколо днкоаче, о фіреаскъ ѣрмаре маі вѣртос а релациеі націонале, днсъ пічі декѣт къ сѣтеле де тіі ші къ атѣт маі пѣдіп попѣлаціа ромѣнеаскъ тоатъ кѣтѣ се афѣл дн Трансілваніа, — ка съ тѣчет де Бѣлат ші Марамѣрѣш, дешпре каре дінѣтѣрі се поате доведі, кѣткъ тѣлтъ време аѣ фост кенезатѣрі ромѣнеціі Ънгаріеі пѣмаі васале*). Адаогъ ла ачестеа, къ кіар привілеціъл Andrean dat Тезтонілор ла а. 1224 рекѣноаде пе Ромѣні де стѣпѣні а кѣтѣрор пѣдѣрі; фіреск лѣкрѣ е къ еі нѣ ка венетічі, чі пѣмаі ка пѣтѣнѣтѣні векі пѣтеа фі стѣпѣні де дінѣтѣрі ші ачѣаста токмаі пе ачѣа време, кѣнд зічеді Двоастрѣ, къ ачѣі Ромѣні аѣ веніт дн Цара ачѣаста. Ачі съ днсетпѣтѣт фоарте біне, къ токма дн ачесте веакѣрі Ромѣніі дінколо песте дѣпѣре авеа днтѣрѣдіе, Гречілор дѣнпманъ ші пѣтернікъ, днкът п'авеа прічінъ а'ші пѣрѣсі деара ші а грече токма дн Трансілваніа. (Везі днтре алтеле корреспондінделе днтре днтѣратѣл Ромѣнілор ші а Бѣлгарілор Іоанікіе ші днтре напа Інокентіе ла а. 1203.) — Съ пе днтоарчет пѣдінтел ла Сълдер. Ачел вѣрѣваг фѣсесе абдітор ла зп рецімент де драгоні ші авеа кѣноціицѣ де апроане къ П. Маіор; ера днсъ зп ом пѣтіманъ, пе Ромѣні чіне щіе дін каре прічінъ ді вѣра; песте ачѣаста омѣл п'авеа пічі о критікъ

*) Bezі Engel's Geschichte der Walachei. Einleitung. S. 95. Bezі ші артъ Длзі Маіорескъ дела Нр. 22, 23, 24 а Фоіі дін а. к. Песте ачѣаста авет щірі де кѣрѣнд дела Бѣкѣрѣді, кѣткъ нѣа комісіе черчетѣтоаре де докѣ-

ментеле тѣнѣстірілор аѣ дат песте зп алт хрісов а лзі Радъл Негрѣ, каре днкъ адеверѣазъ чѣле зісе маі сѣс.

*) Bezі Anonimus. Bezі кроніка лзі Тѣроц II. III. Кап 49.

съпътоасъ прекъм аратъ ачеаста ши кавалеръла Енгелъ скрииторъла исторіеі Ънгаріеі ши а Църілор вечіне *). Аша ши М. Г. Ковачіч дн віографіа лѣі Коліповіч мѣстръ пе Сълдер, къ аѣ фост „ом окърѣторіѣ, мінчпос ши къ фоарте пѣдін аѣ цїѣт деспре лѣкрѣрїле де каре аѣ скріс.“ Вечї Дошїлор въ рѣгъм, ка спре а кѣпоаще маї віне пе Ромѣні, съ апѣкадї дн мѣлѣ ісвоаре маї съпътоасе декѣт сѣнт кърдїле лѣі Сълдер.

Пагъвъ къ D. Eder де алтмінтрелеа въ вѣрват критїк, ворвїнд деспре Ромѣні, с'аѣ лѣат ши ел тот дѣпъ Сълдер ши аша аѣ дат дн грешелї кѣтеодатъ кїар комїче.

(Ва зрѣа.)

Л и т е р а р.

Ла тіографіа Длѣі І. Гът се афлѣ де вѣлзаре:

Kurze statistische Uebersicht
des

Fürstenthums Walachei,

Von Stephan Adolph Wilhelm,
k. k. öst. Consular-Beamten,

пентрѣ ачеїа карїї кѣпоск лїмѣа петцаскѣ къ атът маї интересантѣ, къ кѣт цїм къ дн лїмѣа ромънеаскѣ пѣлѣ акѣта п'аѣ ешїт аша карте аїчї дн Австріа **).

*) Ab arte critica haud laudabilis Franc. Jos. Sulzerus. — Engel Suppl. ad. Vind. An. Cornidess. Item: Infelicis opinionis auctor Sulzerus. Engel de Orig. Valachorum App. §. 4.

**) Къртіїка есте дн сіне възпъ; ера дпсѣ де дорїт, ка пѣтеле пропрїе а локърїлор шчл. сѣ фїе пѣсе маї ромѣнїте.

Din ікоана пѣтѣлѣтлѣї саѣ цеографіа Длѣї професор Іоан Рѣс томъла І. аѣ ешїт де съпт теаск, ши есте пѣдежде къ пѣпесте мѣлѣт време пѣвлїкѣла ва прїїмі картеа днтреагъ дн мѣлѣ.

Дѣпъ ачестеа сѣптем днсърчїпадї а траѣе лѣареа амїнте а ч. пѣвлїк асѣпра зпелї кърдї, че есте сѣ іасе дн Ънгарїа ла Пеша ромѣнеше, днтїтѣлатъ: „Стареа політїкѣ, релїціоасѣ ши моралѣ а Църїеї ромѣнешї ши а Молдавїеї,“ дескрїсѣ дн пѣнт - de - vedere европеан ши рѣсърїтеантѣрческ. — Авкторъла вреа а днкрѣдїнга пе пѣвлїкѣла ромѣнеспк, къ ел пѣмаї дѣпъ о днделѣнгъ стѣдїере ши сілїнгъ де а пѣтрѣнде пе кѣт се поате дн челе маї о тѣрѣнте релїцїї але Църїлор дела дѣпѣре с'аѣ апѣкат а скріе ачеастѣ карте, днелѣт аре пѣдежде, къ остенеала са ва афла ре-кѣпоащере дн окїї тѣтлор карїї сімт интересѣ ши неапѣрата тревѣїнгъ а веакѣлї пострѣ де а пѣтрѣнде къ дѣхѣл чеваш маї адѣлѣк дн вїїторїѣ. Картеа се ащеапѣт сѣ іасе де съпт чепсѣрѣ ши апої сѣ се дескїдѣ пѣмаї о сѣвскрїпцїе.

Антологїе

саѣ флоареа де кѣпѣтѣрї вісерїчешї томъла ал Злеа траѣс де пе орігїналеде гречешї дн лїмѣа ромѣнеаскѣ, кѣпрїнзѣторїѣ де херовїче, агїоасе, аксіоане ши кїнопїче, тіпѣрїт акѣт дн тіаїудатъ пе тѣсїкїе вісерїчаскѣ, дн сѣта монѣстїре Неамцѣла днтрѣ аса тіографїе, къ віне кѣвѣлѣнтареа ши ажѣторїѣла преаосфїндїтѣлѣї мїтрополїт ал Молдавїї D. D. Benjamin; старед фїїнд преакѣвїїосѣла архїмандрїт D. D. Neoni; днчепѣторїѣ ши десѣвѣршїторїѣ чел дн фїїндѣ Старед D. Benedїкт ла 1840. Пред лѣї 38. Се афлѣ де вѣлндѣт ши дн Бѣкѣрешї ла D. Іосїф Романов.